

*Каткова Т. К.,
кандидат юридичних наук
Харківський економіко-правовий університет*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ КОСМІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СФЕРІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ І ПРИРОДНОЇ СПАДЩИНИ

З метою збереження культурної і природної спадщини для майбутніх поколінь ЮНЕСКО за різних часів сприяла прийняттю низки міжнародних конвенцій з охорони культурної та природної спадщини: Конвенції про охорону культурних цінностей на випадок збройного конфлікту (1954 р.), Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (1972 р.); Конвенції про захист підводної культурної спадщини (2001 р.); Конвенції про збереження нематеріальної культурної спадщини (2003 р.).

Та не зважаючи на міжнародні положення та практичну діяльність міжнародних організацій культурна та природна спадщина залишаються вразливими не тільки через загрози природного руйнування. В деяких випадках стале використання чи охорона культурної або природної спадщини на національному рівні (головним чином в країнах, що розвиваються) найчастіше бувають неефективними за умов обмеженості ресурсів та слабого економічного, наукового та технологічного потенціалу тієї країни, де ця спадщина перебуває. Але сучасний розвиток технологій розвинених держав і розуміння світовою спільнотою важливості співпраці дозволяють покращити ситуацію в цих аспектах.

Особливої актуальності набуває питання використання космічних технологій з метою сприяння зусиллям ЮНЕСКО в сфері збереження культурної та природної спадщини, біосферних заповідників, попередження змін клімату та стихійних лих. Нагляд з космосу вже успішно використовується для оцінки збереженості об'єктів культурної спадщини та оцінки змін рослинного покрыву на багатьох територіях планети.

Слід відмітити, що у 2001 р. ЮНЕСКО і Європейське космічне агентство спільно запустили «Відкриту програму освоєння космічних технологій для моніторингу місць розташування об'єктів спадщини ЮНЕСКО», націлену на отримання підтримки в роботі з охорони спадщини ЮНЕСКО від міжнародних органі-

зацій, що займаються космічними дослідженнями, і університетів для допомоги надання космічних технологій країнам, що розвиваються. Академія наук Китаю приєдналася до даної програми в особі своєї Об'єднаної археологічної лабораторії. Почавши таким чином співпрацю, сторони висловили бажання вивести її на новий рівень і створити Міжнародний центр космічних технологій в інтересах культурної і природної спадщини ЮНЕСКО при Академії наук КНР. З цією метою в травні 2007 р. АН КНР подала офіційну заяву в ЮНЕСКО. У жовтні 2009 р. дана пропозиція була схвалена 35-й Генеральною конференцією ЮНЕСКО. У квітні 2011 р. китайський уряд затвердив будівництво даного центру.

В доповіді від 28 березня 2008 р. Генерального директора ЮНЕСКО про дослідження питання про доцільність створення даного центру зазначається, що Міжнародний центр космічних технологій в інтересах культурної і природної спадщини під керівництвом Виконавчої ради ЮНЕСКО і за допомогою даної організації буде розвивати співробітництво з усіма країнами світу.

Така позиція відповідає принципам ведення космічної діяльності, що відображені у: Договорі про принципи діяльності держав з дослідження та використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла 1966 р.; Принципах стосовно дистанційного зондування Землі з космічного простору 1986 р.; Декларації про міжнародне співробітництво в дослідженні та використанні космічного простору на користь та в інтересах всіх держав, особливо з урахуванням потреб країн, що розвиваються 1996 р.

Але, стає очевидним, що нормативні основи міжнародної співпраці з надання державам допомоги в космічному моніторингу об'єктів культурної і природної спадщини потребують більш чіткої регламентації. Адже Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини 1972 р. у ст. 22 надання такої форми допомоги не передбачає.

На думку автора, має бути розроблений міжнародно-правовий механізм надання правової допомоги державам, які не мають можливості тлумачити та використовувати зібрані за допомогою супутників даних при моніторингу стану збереженості своїх об'єктів, що перебувають у Списках всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Такий механізм має містити процедуру передачі інформації від Міжнародного центру космічних технологій в інтересах культурної і природної спадщини; обсяг надання інформації в залежності від

типу об'єкта культурної або природної спадщини; питання підготовки спеціалістів та проведення міжнародних заходів з метою інформування про використання космічних технологій; можливості надання донорської допомоги для розвитку космічних технологій в інтересах Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та ін..

Рівень розвитку сучасних технологій дозволяє дійти висновку – на сьогодні людство має багато засобів, які можуть зберегти культурну та природну спадщину різних народів для майбутніх поколінь. Але все в сучасному світі залежить від злагодженої взаємодії світової спільноти та розумінні державами тих процесів, які є незворотними.